

Lyubov Kanishevskya

Doctor of Science in Education, Professor

Institute of Problems on Education of the

National Academy of Educational Sciences of Ukraine (Ukraine, Kyiv)

SOME ASPECTS OF THE PROBLEM IN FORMING READINESS OF BOARDING SCHOOLS STUDENTS FOR CONSCIOUS PARENTING

Канішевська Л.В.

д.пед.н., професор

Інститут проблем виховання НАПН України (Україна, м. Київ)

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО УСВІДОМЛЕНОГО БАТЬКІВСТВА У ВИХОВАНЦІВ ІНТЕРНАТНИХ ЗАКЛАДІВ

***Abstract.** The article deals with some aspects of the problem in forming readiness for conscious parenting among students of boarding schools. The ways of formation of high school students' readiness for conscious parenting have been determined.*

***Keywords:** conscious parenting, high school students, specifics of formation of readiness for conscious parenting, boarding schools, extracurricular activities.*

***Анотація.** Розглянуто деякі аспекти проблеми формування готовності до усвідомленого батьківства у вихованців інтернатних закладів; визначено шляхи формування готовності старшокласників інтернатних закладів до усвідомленого батьківства.*

***Ключові слова:** усвідомлене батьківство, старшокласники, специфіка формування готовності до усвідомленого батьківства, інтернатні заклади, позаурочна діяльність.*

Проблема формування готовності до усвідомленого батьківства набуває особливої актуальності для старшокласників інтернатних закладів, оскільки вони позбавлені найважливішого інституту соціалізації – сім'ї, або цей досвід має асоціальний характер.

Нормативним підґрунтям для розв'язання зазначеної проблеми є Сімейний Кодекс України (2002), Закони України «Про освіту» (2017), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки (2013); Постанова Верховної ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Сімейна політика України – цілі та завдання» (2015), у яких зазначено, що першочерговим завданням державної сімейної політики має стати формування у молоді прагнення мати повну сім'ю.

Питання виховання учнів інтернатних закладів стали предметом наукових розвідок Н. Вишнівської [1], О. Голуб [2], Л. Канішевської [4; 5; 6; 8; 9; 10], соціалізацію студентів коледжів вивчала М. Школьна [20; 21], ставлення до кохання молоді, суспільні проблеми сім'ї і готовності до неї партнерів розглядала Л. Петько [12; 13; 14; 15].

На сучасному етапі головними завданнями інтернатних закладів є: забезпечення утримання та виховання дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, дітей із багатодітних та малозабезпечених родин; створення умов для розвитку фізичного, соціального та психічного здоров'я вихованців; засвоєння освітніх програм, навчання і виховання в інтересах

особистості, суспільства і держави; соціальний захист; медико-психолого-педагогічна реабілітація та соціальна адаптація вихованців; охорона прав та інтересів школярів; підготовка вихованців для самостійного життя; до усвідомленого батьківства [5, с. 84].

Пристаємо до думки О. Смалько, яка розглядає феномен «усвідомлене батьківство» як стійку внутрішню якість особистості (як елемент свідомості), що ґрунтується на усвідомленні особистістю власного життєвого вибору й готовності самостійно виконувати завдання, пов'язані з майбутнім сімейним життям, плануванням сім'ї, народженням та вихованням дітей, і відображає прийняття системи власної відповідальної залежності від членів своєї сім'ї й суспільства [16, с. 7].

Дослідниця О. Кізь зазначає, що діти, які зростають в умовах дефіциту батьківської ласки, рано стають об'єктом сексуальної експлуатації оточуючих (дорослих та однолітків), жертвами сексуальних зловживань, рано прагнуть створити власну сім'ю і швидко розлучаються. Через прорахунки у формуванні сексуальної культури депривовані юнаки і дівчата поповнюють «групу ризику», серед яких значною мірою поширені венеричні захворювання, незаплановані вагітності та аборти, що часто руйнує долю, життєві плани. Причиною негараздів в особистому житті стає власна необізнаність в елементарних правилах планування сім'ї, невміння будувати партнерські стосунки із протилежною статтю [11, с. 43].

Специфіка формування готовності до усвідомленого батьківства у вихованців інтернатних закладів пов'язана з особливостями організації життєдіяльності названого вище контингенту дітей (вимушена адаптація до великої кількості однолітків; переважно групова, а не індивідуальна спрямованість виховних впливів; звуження діапазону статевих ролей), специфікою контингенту учнів раннього юнацького віку (відсутність можливості засвоєння позитивного соціального досвіду батьків або засвоєння негативного асоціального батьківського досвіду; порушення статевої стереотипізації образу «Я», наявністю дериваційного синдрому).

Дослідження свідчить, що старшокласники інтернатних закладів виявляють обізнаність щодо сутності соціальної ролі «сім'янин». Так, було названо такі ознаки цієї соціальної ролі, як-от: «любить та поважає членів своєї родини», «не кидає своїх дітей на призволяще», «не ображає свою жінку, чоловіка, не пиячить», «веде здоровий спосіб життя», «не влаштовує сварки та бійки», «виявляє відповідальне ставлення до своїх обов'язків перед родиною», «сумлінно працює для того, щоб забезпечити свою сім'ю», «любить і піклується про своїх дітей», «уміє планувати сімейний бюджет, заощаджувати гроші», «бути господарем у своїй оселі» тощо.

Саме такі відповіді, як: «сім'янин любить та поважає членів своєї родини», «... не кидає своїх дітей напризволяще», «... не ображає свою жінку, (чоловіка), дітей», «... не пиячить, веде здоровий спосіб життя»; «... не влаштовує сварки та бійки» тощо, на нашу думку, свідчать про негативний досвід перебування більшості вихованців у біологічній сім'ї, де частими були образи, сварки та бійки, пияцтво батьків, безвідповідальне ставлення до дітей. Це ще раз підтверджує необхідність посилення уваги щодо виконання школою-

інтернатом таких соціально-педагогічних функцій, як компенсаційна, реабілітаційна [19, с. 21–22].

У процесі дослідно-експериментальної роботи було розроблено модуль «Я – майбутній сім'янин» метою якого було: формування у старшокласників інтернатних закладів готовності до усвідомленого батьківства; формування необхідних здібностей щодо побудови власної сім'ї, у якій реалізується зріле подружжя на основі материнської та батьківської позиції. Це дало можливість створити умови для засвоєння сучасного змісту та значення соціально-педагогічних інститутів шлюбу та сім'ї; сприяло формуванню установок по відношенню до статевих ролей та сексуальної поведінки; залучення старшокласників до традиції української родини.

Темами даного модуля визначили: «Юність – час подібатись», «Багатство відносин: шлях у лабіринті», «Формула щасливого шлюбу», «Сімейна економіка», «Сімейне господарювання» [7, с. 49].

Шляхами формування готовності старшокласників інтернатних закладів до усвідомленого батьківства є:

1. Методична підготовка педагогів інтернатних закладів до формування готовності старшокласників до усвідомленого батьківства.

2. Змістове і методичне забезпечення процесу формування готовності старшокласників інтернатних закладів до усвідомленого батьківства.

3. Використання потенціалу позаурочної діяльності інтернатного закладу у контексті досліджуваної проблеми.

4. Застосування потенціалу традицій українського народу щодо формування готовності старшокласників інтернатних закладів до усвідомленого батьківства.

Проведене дослідження не вичерпує багатогранності теоретичних і практичних пошуків розв'язання проблеми. Перспективним вважаємо вивчення стану готовності старшокласників інтернатних закладів до усвідомленого батьківства.

Література

1. Вишнівська Н.В. Характеристика педагогічних умов виховання милосердя учнів молодшого шкільного віку у позаурочній діяльності шкіл-інтернатів. Теоретичні питання культури, освіти та виховання: зб. наук. праць. Вип. 49. КНЛУ, 2014. С. 22–26.
2. Голуб О.В. Формування самостійності учнів молодшого шкільного віку шкіл-інтернатів для дітей-сиріт у позаурочній діяльності : дис. ... канд. пед. наук // Бердянськ, 2004. 253 с.
3. Канішевська Л. В. Крокуємо до соціальної зрілості: наук.-метод. посіб. Київ: Ін-т проблем виховання НАПН України, 2011. 175 с
4. Канішевська Л.В. Підготовка старшокласників шкіл-інтернатів до життєдіяльності у відкритому суспільстві (вихідні концептуальні положення). Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський, 2011. Вип. 15. Кн 2. С. 88–97.
5. Канішевська Л.В. Реалізація педагогічних функцій загальноосвітніх шкіл-інтернатів у контексті підготовці вихованців до самостійної життєдіяльності. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2012. Вип. 16. Кн. 1. С. 84–91.

6. Канішевська Л.В. Специфіка виховання соціальної зрілості учнів шкіл-інтернатів для дітей-сиріт // Соціологія : теорія, методика, маркетинг. 1999. Вип. 4. С. 77–84.
7. Канішевська Л.В. Усвідомлення соціальної ролі «майбутній сім'янин» як одна з педагогічних умов виховання соціальної зрілості старшокласників шкіл-інтернатів. Педагогічна освіта: теорія і практика : зб. наук. праць. Кам'янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г., 2011. Вип. 8. С. 48–54.
8. Канішевська Л.В. Формування життєвої компетентності підлітків шкіл-інтернатів. Нові технології навчання. 2006. № 4. С. 212–220.
9. Канішевська Л.В. Формування цінностей сімейного життя у старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук. пр. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. Вип. 18, Кн. 1. С. 297–305.
10. Канішевська Л.В., Вишнівська Н.В. Педагогічні умови виховання гуманності в учнів молодшого шкільного віку в позаурочній діяльності шкіл-інтернатів // *Topical issues of pedagogy: Collective monograph.* – Edizioni Magi, Roma, Italy, 2019. 228 p.
11. Кізь О.Б. Формування психологічної готовності вихованців інтернатних закладів до створення сім'ї : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.07 «Педагогічна та вікова психологія» / Тернопіль. 2003. 346 с.
12. Петько Л.В. Реалізація морально-суспільної проблематики у формуванні професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету. Науковий часопис НПУ імені М.Д. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи: зб. наук. пр. ; за ред. академіка В.І.Бондаря. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. Вип. 55. С. 166–173.
13. Петько Л.В. Сучасні студенти та їх підготовка до сімейних стосунків / Л.В.Петько // Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку : мат. I Всеукраїнської наук.-практ. інтернет-конф. (м. Бердянськ, 20–21 квітня 2017 р.) : збірник тез. – Бердянськ : БДПУ, 2017. – Ч. 1. – С. 230–232.
14. Петько Л.В. Формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету шляхом розгляду моральних орієнтирів студентів. Педагогічний альманах: зб. наук. пр. 2016. Вип. 29. С. 164–172.
15. Петько Л.В. У пошуках формули кохання студентами у процесі формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету. Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / за заг. ред. проф. Є.І.Коваленко. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2015. № 4. С. 178–185.
16. Смалько О.В. Формування відповідального ставлення до батьківства у студентів класичного університету в процесі позааудиторної діяльності: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук : спец. : 13.00.07 «Теорія і методика виховання»/ Умань, 2016. 20 с.
17. Турчинова Г. В. Біологічне пізнання у континіумі особистісної динаміки // Особистість у просторі виховних інновацій: всеукр. наук.-практ. конф., НАПН України, Ін-т проблем виховання НАПН України ; за ред. І. Д. Бега, О. М. Докуленко, Р. В. Малиношевського (19 жовтня 2018 р.). Ів.- Франківськ : НАПН, 2018. С. 371-376.
18. Турчинова, Г. В. Формування професійно значущих якостей майбутнього вчителя природничих дисциплін // Критичний підхід у викладанні природничих дисциплін : матеріали Міжнародної науково-методичної конференції, 14 листопада 2018 року / укл. : О. П. Галай [та ін.]. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. С. 112–118.
19. Формування цінностей сімейного життя у вихованців закладів інтернатного типу : монографія / Канішевська Л.В. та ін. ; за заг. ред. Канішевської Л.В. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 222 с.

20. Школьна М. С. Ретроспективний аналіз проблеми виховання соціальної зрілості молоді. Науковий вісник Національного ун-ту біоресурсів і природокористування України. Серія «Педагогіка. Психологія. Філософія». Київ: Міленіум, 2017. Вип. 259. С. 294–298.
21. Shkolna M. S. Upbringing social maturity in students of agricultural colleges in after class activities as a pedagogical problem // Perspectives of research and development: Collection of scientific articles. – SAUL Publishing Ltd, Dublin, Ireland, 2017. P. 182-185.